

BARBARA JANKOWIAK

ORCID 0000-0002-7660-2070

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu*

SPÓŁECZNE POSTRZEGANIE ZWIĄZKÓW INTYMNYCH MŁODZIEŻY. ANALIZA NARRACJI ADOLESCENTEK I ADOLESCENTÓW

ABSTRACT. Jankowiak Barbara, *Społeczne postrzeganie związków intymnych młodzieży. Analiza narracji adolescentek i adolescentów* [Social Perceptions of Adolescents' Intimate Relationships. Analysis of Adolescents' Narratives]. *Studia Edukacyjne* no. 71, 2023, Poznań 2023, pp. 25-41. Adam Mickiewicz University Press. ISSN 1233-6688. Submitted: 24.10.2023. Accepted: 16.12.2023. DOI: 10.14746/se.2023.71.2

Youth develop their competence to build intimate relationships during adolescence. The aim of this project is to explore what adolescents experience regarding the social perception of their intimate relationships. The method of data collection was an individual in-depth interview and the method of data analysis was conventional content analysis. The group of participants in the study consisted of 22 adolescents (12 girls and 10 boys), aged between 14 and 19 years, who had experienced at least one intimate relationship during adolescence lasting at least one month. Participants could currently be in an intimate relationship or be single. Content analysis identified four main categories: 1) "It's not a relationship, it's just fun"; 2) "It's not true love"; 3) "It won't last very long"; 4) "You'll get behind in school because of it!". The results confirm that teenagers face stereotypical beliefs about their relationships. The results indicate the need to raise public awareness of the role of intimate relationships in young people's development and to support adolescents in this vital area of interpersonal functioning.

Key words: intimate relationships, adolescents, stereotypes, adulthood

Wprowadzenie

Podczas okresu dojrzewania wzrasta u nastolatków pragnienie doświadczeń uczuciowych i seksualnych, a młodzi ludzie mają coraz większe możliwości w rozwijaniu związków z rówieśnikami opartych na intymności (Putri i in., 2021). Charakterystyczne dla okresu adolescencji jest zarówno pojawienie się silnego zainteresowania potencjalnymi partnerami, jak i rosnąca potrzeba seksualna. Dlatego, nastolatki flirtują, randkują, a także chętnie

rozmawiają o miłości i seksualności z rówieśnikami (Collins, Madsen, 2006). Intymne relacje młodzieży odgrywają fundamentalną rolę w rozwoju indywidualnym i realizacji kluczowych zadań rozwojowych, takich jak kształtowanie tożsamości, autonomii, eksploracja seksualności, a nawet w osiągnięciach szkolnych i planowaniu kariery (Furman, Shaffer, 2003). Nastolatkowie tworzą różne formy relacji, zarówno krótkotrwałe, jak i stabilne, głębokie, oparte na miłości. Związki intymne młodzieży można zdefiniować jako uczuciowe, seksualne i odwzajemnione relacje, w których poczucie wzajemnej bliskości oraz więzi jest rezultatem wzajemnych decyzji partnerów (Jankowiak, 2023; Karney i in., 2007; Giordano i in., 2006).

Jednakże, jak zauważył W. Andrew Collins, istnieje wiele negatywnych przekonań i mitów na temat relacji uczuciowych młodych ludzi (Collins, 2003). Cała romantyczna aktywność sprzed okresu dorosłości bywała uznawana za mało istotną „szczenięcą miłość” (Brown i in. 1999), która może co najwyżej zagrozić sukcesom edukacyjnym młodych ludzi i narazić ich na ryzyko (Jankowiak, 2023; 2019). Fałszywe przekonania na temat związków młodzieży mogą wynikać z negatywnych postaw społecznych dotyczących adolescentek i adolescentów, zwanych aduptyzmem. Aduptyzm pojmowany jest jako uprzedzenia przeciwko dzieciom i młodzieży, które zostały wyróżnione z ageizmu, który dotyczy uprzedzeń wobec osób w różnym wieku (Delgado, 2016; Desai, 2010). Stereotypowe postrzeganie młodzieży polega bowiem na przypisywaniu tej grupie społecznej wielu negatywnych charakterystyk, kładąc nacisk na ich buntownicze, antyspołeczne zachowania oraz trudności dorosłych w relacjach z nastolatkami (Jankowiak, 2017b). Być może właśnie dlatego także związki uczuciowe nastolatków traktowane są głównie jako problem.

Jak zauważa Collins, jeden z mitów na temat relacji intymnych młodzieży stanowi założenie, że są one powierzchowne i przejściowe (Collins, 2003). Ustalenia z obecnych badań podważają wymienione powyżej przekonanie. Relacje nastolatków są mniej przemijające niż podawano. Istniejące dane sugerują, że przeciętny związek romantyczny w okresie dojrzewania nie jest przejściowy, ale raczej trwa nawet około roku lub więcej (Karney i in., 2007, s. 21). Starsze nastolatki zgłaszają zazwyczaj dłuższe relacje. Respondenci, którzy w momencie badania mieli mniej niż 14 lat podawali 5-miesięczny czas trwania związku; 14-15-letnia młodzież zgłosiła związki, które są nieco dłuższe (8 miesięcy); młodzież, która ukończyła 16 lat podała relacje trwające prawie 2 lata (21 miesięcy) (Carver i in., 2003, ss. 40-43).

Kolejny mit stanowi częste założenie, że związki romantyczne młodzieży odzwierciedlają jedynie wpływ innych, bardziej zasadniczych systemów społecznych (Collins, 2003) i same nie mają istotnego znaczenia rozwojowego. Mimo że istnieje wiele dowodów naukowych, iż relacje z rodzicami mają fundamentalne znaczenie dla możliwości wchodzenia w relacje uczuciowe i możliwość realizacji zadań rozwojowych – na przykład młodzież z uniko-

wym stylem przywiązania tworzy mniej liczne i mniej poważne relacje romantyczne (Tracy i in., 2003) – to istnieją także dowody na to, że doświadczenia romantyczne są również niezwykle istotne w przewidywaniu osiągnięć rozwojowych nastolatków (Collins, 2003; Jankowiak, 2023).

Collins odnosi się także do mitu związanego przekonaniem, że doświadczenia romantyczne, jeśli w ogóle zasługują na uwagę, to tylko dlatego, że przewidują złe przystosowanie. Jednakże to, czy romantyczne relacje mogą być łączone z negatywnymi zachowaniami zależy od specyficznych cech romantycznych zachowań i doświadczeń nastolatków (Collins, 2023). Na przykład, istnieją dowody, że to przemoc na randkach obniża dobrostan młodzieży (Jaskulska i in., 2022a) i ich samoocenę (Jankowiak i in., 2021), a nie samo zaangażowanie w związek. Dostępne dane wskazują, że oceny szkolne partnera romantycznego są istotnym predyktorem ocen jego/jej partnera/partnerki (Giordano i in., 2006, s. 141). Ponadto, partnerzy niejednokrotnie mają wpływ na plany zawodowe i aspiracje, gdyż mogą zachęcać lub też zniechęcać do określonych karier bądź planów edukacyjnych (Furman, Shaffer, 2003, s. 13). Zdaniem Wyndola Furmana i Laury Shaffer, związki romantyczne mogą ułatwiać rozwój różnych projektów osobistych, pod warunkiem, że jako konsekwencja współżycia płciowego w nie pojawi się ciąża i w dalszej kolejności obowiązki rodzicielskie (Furman, Shaffer, 2003, s. 5).

Ponieważ, jak wynika z literatury przedmiotu, istnieje wiele mitów na temat związków intymnych młodzieży, celem niniejszego projektu jest zbadanie tego, jakie młodzież ma doświadczenia dotyczące społecznego postrzegania ich związków intymnych. Warto podkreślić, że przekonania społeczne, będące częścią postaw społecznych w określonych warunkach, przekształcić się mogą w opinię publiczną, zaczynając determinować klimat społeczny i polityczny, który z kolei wpływa na życie poszczególnych jednostek (Bohner, Wanke, 2004, s. 15), w tym przypadku młodych ludzi, będących w okresie ważnych zmian rozwojowych i niejednokrotnie potrzebujących wsparcia w ich realizacji. W tym projekcie nie podjęto badania bezpośrednio samych postaw, lecz tego jakie młodzież ma doświadczenia z odbiorem społecznym ich związków, a więc jak sami młodzi ludzie odbierają społeczne komunikaty na temat ich relacji i jak się z tym czują.

Metoda

Projekt badawczy

Prezentowane badania są częścią większego projektu dotyczącego związków intymnych młodzieży, w których została przyjęta perspektywa pedagogiczna badań jakościowych (Jankowiak, 2023). Przedmiotem aktualnie opi-

sywanych analiz są doświadczenia młodzieży dotyczące sposobu, w jaki, ich zdaniem, postrzegane są tworzone przez nich związki intymne.

W projekcie zastosowano studium przypadku (Merriam, 1998), a konkretnie zbiorowe studium przypadku (*collective case study, multiple-case study*), będącym także w tych badaniach instrumentalnym studium przypadku (*instrumental case study*) ze względu na zainteresowanie konkretnym zjawiskiem, a nie konkretnym przypadkiem (Stake, 2009). Celem jest zbadanie, jakie młodzież ma doświadczenia dotyczące społecznego postrzegania ich związków intymnych.

Główny podjęty problem badawczy przyjął następującą postać:

Jakie młodzież ma doświadczenia dotyczące społecznego postrzegania ich związków intymnych?

Metody zbierania i analizy danych

Metoda zbierania danych została oparta na wywiadzie, a dokładniej – indywidualnym wywiadzie pogłębionym (Flick, 2012, ss. 137-138). Stanowił go częściowo ustrukturyzowany wywiad (Flick, 2012, s. 35), przeprowadzony w warunkach „jeden na jeden”. Pytanie, na jakie odpowiadali młodzi ludzie brzmiało: *Jakie są twoje doświadczenia ze społecznym odbiorem twojego związku?*

Zastosowaną metodę analizy danych stanowiła konwencjonalna analiza treści (Cavanagh, 1997), w której kategorii kodowania są wyprowadzane bezpośrednio z danych tekstowych (Hsieh, Shannon, 2005). Analizę danych prowadzono etapowo. Na początku wielokrotnie odczytane zostały wszystkie dane, aby uzyskać immersję i poczucie całości. Na tym etapie tworzone także notatki dotyczące pierwszych wrażeń i przemyśleń (Hsieh, Shannon, 2005). Następnie, podczas kodowania danych na gotowym elektronicznym transkrypcie, które jest „sposobem określania, czego dotyczą analizowane dane” (Gibbs, 2011, s. 80) i „polega na znalezieniu i opisanu jednego lub więcej akapitów tekstu” (Gibbs, 2011, s. 80), wyróżniono kilka akapitów tekstu, które następnie łączono za pomocą wspólnej nazwy, czyli kodu. Wszystkie fragmenty, które dotyczyły tego samego zagadnienia były kodowane w analogiczny sposób i umieszczane w tabeli. Zastosowany sposób kodowania można za Grahamem Gibbsem nazwać „kodowaniem otwartym” (Gibbs, 2011, s. 91). Kody następnie sortowano na kategorie na podstawie, jak różne kody są powiązane i połączone (Hsieh, Shannon, 2005). Zgodnie z założeniami prezentowanymi w literaturze przedmiotu, najważniejszym procesem w analizie treści jest kategoryzacja, czyli redukcja znaczeń tekstu do mniejszej liczby zmiennych. Wybrane przez mnie indukcyjne generowanie kategorii wymagało wielokrotnego czytania tekstu, porównywania znaczenia, tworze-

nia kategorii, a następnie redefiniowania ich i tworzenia kategorii nadrzędnych (Soroko, 2009).

Uczestnicy i uczestniczki badania

Dobór próby, zgodnie z paradygmatem jakościowym, był doborem celowym (Flick, 2012, ss. 58-59). Zaproszenie do udziału w projekcie kierowano do młodzieży uczącej się w szkołach branżowych, technikach i liceach ogólnokształcących. Poszukiwano, zgodnie z opisywaną przez Michaela Pattona metodą doboru próby, przypadków typowych (Patton, 1994), aby uchwycić badany obszar w jego centrum. Jako główne kryteria dobru zastosowano posiadanie doświadczenia tworzenia związku intymnego trwającego przynajmniej miesiąc. Założono, że udział w badaniu może wziąć osoba, która posiada doświadczenia bycia w co najmniej jednym nawiązanim i zakończonym lub trwającym nadal związku, ocenionym przez nią jako intymny, w okresie adolescencji, to znaczy od 12 do 19 roku życia (Erikson, 1997; Lewinson, 1986)¹. Uczestnik/uczestniczka mógł/a obecnie pozostawać w nowym związku uczuciowym lub być osobą aktualnie niezaangażowaną w relację uczuciową. Badanie kierowano do młodzieży, która ukończyła szkołę podstawową, a więc w wieku 14 lat i więcej, gdyż jak wynika z prowadzonych wcześniej badań deklaracje dotyczące randkowania rosną wraz z wiekiem młodzieży (Cooksey i in., 2002) i młodzież w tym wieku powinna już mieć doświadczenia dotyczące budowania pierwszych związków. Dobrana celowo próba uczestników badań jakościowych powinna być zróżnicowana, co pozwala na „uchwycenie zmienności i różnorodności badanego zjawiska” (Flick, 2012, s. 59). Kategoria różnicy dotyczyła płci, szkoły średniej, do jakiej uczęszczają uczestnicy projektu (szkoła branżowa, technikum, liceum ogólnokształcące), a także czy nastolatki były aktualnie w związku czy też go zakończyły. Ostatecznie grupę uczestników i uczestniczek badania stanowiło 12 dziewcząt i 10 chłopców, w wieku od 14 do 19 roku życia. W grupie tej 10 osób uczęszczało do liceum ogólnokształcącego, 7 – do technikum, 5 – do szkoły branżowej. Do próby weszły zarówno osoby, które obecnie tworzą związek (14 osób), jak i te, które doświadczyły rozstania i aktualnie nie tworzą relacji (8 osób).

Każda osoba badana otrzymała losowo imię na potrzeby badań (odmienne od jej prawdziwego imienia) – imiona uczniów liceów ogólnokształcących zaczynały się na literę L, techników – T, a szkół branżowych – B.

¹ Większość koncepcji rozwojowych lokuje adolescencję pomiędzy 12 a 19 rokiem życia, np. E.H. Erikson między 12/13 - 18/20 rokiem życia, a D. Lewinson – między 17 a 22 rokiem życia.

Tabela 1

Uczestnicy i uczestniczki projektu

	Uczestnik/ Uczestniczka	Wiek	Klasa	Typ szkoły	Status związku/czas trwania
1	LUCJAN	16 lat	2	liceum ogólnokształcące	w związku czas trwania związku 3 lata
2	LIDIA	16 lat	2	liceum ogólnokształcące	w związku czas trwania związku 1,5 roku
3	LECH	14 lat	1	liceum ogólnokształcące	singiel ma doświadczenie związku trwającego rok, kiedy miał 12/13 lat
4	LEON	15 lat	2	liceum ogólnokształcące	singiel ma doświadczenie związku trwającego 8 miesięcy, kiedy miał 13 lat
5	LEONARD	16 lat	2	liceum ogólnokształcące	w związku na odległość czas trwania związku 1,5 roku
6	LEOPOLD	15 lat	2	liceum ogólnokształcące	w związku czas trwania związku 4 miesiące
7	LUCYNA	17 lat	2	liceum ogólnokształcące	w związku czas trwania związku 1,5 roku
8	LARA	15 lat	2	liceum ogólnokształcące	w związku czas trwania związku 5 miesięcy
9	LAURA	15 lat	2	liceum ogólnokształcące	singielka ma doświadczenie związku trwającego 5 miesięcy, kiedy miała 13 lat
10	LENA	17 lat	2	liceum ogólnokształcące	w związku czas trwania związku 5 miesięcy
11	BARTOSZ	16 lat	1	szkoła branżowa	singiel ma doświadczenie związku trwającego 4 miesiące, zakończonego 4 miesiące przed udzieleniem wywiadu
12	BŁAŻEJ	16 lat	2	szkoła branżowa	w związku czas trwania związku 3 miesiące
13	BOGDAN	14 lat	1	szkoła branżowa	w związku trwającym tydzień; historia dotyczy poprzedniego związku, który trwał 4 miesiące i zakończył się 3 miesiące przed udzieleniem wywiadu

	Uczestnik/ Uczestniczka	Wiek	Klasa	Typ szkoły	Status związku/czas trwania
14	BARBARA	15 lat	1	szkoła branżowa	w związku czas trwania związku 2 lata
15	BORYS	17 lat	1	szkoła branżowa	singiel ma doświadczenie związku trwającego 0,5 roku, który zakończył się 4 miesiące przed udzieleniem wywiadu
16	TOMASZ	16 lat,	2	technikum	singiel ma doświadczenie związku trwającego 3 miesiące, który zakończył się 1,5 miesiąca przed udzieleniem wywiadu
17	TATIANA	16 lat	2	technikum	w związku czas trwania związku 4 miesiące
18	TAMARA	19 lat	4	technikum	singielka ma doświadczenie związku trwającego 1,5 roku, który zakończył się miesiąc przed udzieleniem wywiadu
19.	TERESA	18 lat	4	technikum	w związku czas trwania związku 0,5 roku
20.	TOSIA	18 lat	4	technikum	w związku czas trwania związku 1,5 roku
21.	TOLA	19 lat	4	technikum	w związku czas trwania związku 1,5 roku
22.	TINA	19 lat	4	technikum	singielka ma doświadczenie związku trwającego 1,5 miesiąca, zakończonego, kiedy miała 16 lat

Etyka badań

Projekt uzyskał pozytywną opinię Komisji Etycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ds. badań naukowych prowadzonych z udziałem ludzi w sprawie wyrażenia opinii o projekcie badawczym/badaniu naukowym. Osoby zainteresowane projektem otrzymywały „Informacje dla uczestników i uczestniczek badania”, w której był opisany projekt i sposób jego realizacji oraz formularz dobrowolnej i świadomej zgody uczestni-

ków badania naukowego i rodzica/prawnego opiekuna. Uzyskane nagrania przechowywane są na serwerze Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM (a po zakończeniu projektu zostaną usunięte), spełniającym wymogi Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 roku, w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych. Do zgód uczestników i/lub prawnych opiekunów, a więc ich danych osobowych ma dostęp wyłącznie kierowniczka projektu. Ochrona tych danych będzie zgodna z zasadami RODO. Dane osobowe nie są i nie będą udostępniane innym podmiotom.

Wyniki

Analiza treści wypowiedzi nastolatków na temat, jakie mają doświadczenia ze społecznym postrzeganiem ich związków pozwoliła stworzyć cztery główne kategorie, które podsumowują podejmowane wątki: 1) „To nie jest związek, to tylko zabawa”; 2) „To nie jest prawdziwa miłość”; 3) „To nie potrwa zbyt długo” 4) „Zaniedbasz przez to naukę!”

Kategoria 1: „To nie jest poważny związek, to tylko zabawa”

W wypowiedziach nastolatków wyraźnie wybrzmiewa przekonanie, że dorośli zaprzeczają, iż adolescenti są w stanie tworzyć związki uczuciowe. Lara, Tomasz i Lucjan podkreślali, że wiele razy spotykali się z tym, że osoby od nich starsze nazywają ich związki intymne relacjami koleżeńskimi, nie dając wiary, że jest to relacja intymna.

Bardzo często się spotykam, są takie opinie moich rodziców i znajomych, że to jest kolega, koleżanka i że my się bawimy w te związki (LARA).

To pewnie u dorosłych się mówi, o masz koleżankę, a tak to ja do tego związku podchodzę jakby... jak jestem w związku, to na całej linii, więc mówię na to dziewczyna (TOMASZ).

Takie staroświeckie myślenie to nazwę, za przeproszeniem. Jeśli biorę na przykład moją mamę, to moja mama przez ostatnie dwa lata jest postacią dynamiczną, bo zmieniła swoje myślenie kompletnie. Ona się ze mnie śmiała, mówiła, „o Boże koleżanka!” (LUCJAN).

Nastolatki spotykają się z drwinami, wyśmiewaniem ich relacji oraz porównywaniem jej do zabawy i głupot.

Ludzie młode związki uważają za coś śmiesznego, coś co nie ma po prostu szans (LEONARD).

Jest część osób dorosłych, która uważa, że są to związki niedojrzałe, one na pewno nie przetrwają, są to takie głupoty (LAURA).

[...] i oni myślą, że faktycznie to jest taka zabawa (LARA).

Te związki są bardziej tak traktowane, że oni są młodzi, głupi, wszystko przed nimi, nie znają życia (LEOPOLD).

Lekceważenie związków nastolatków prowadzi do niepodejmowania tematów dotyczących relacji intymnych przez dorosłych, zarówno w rodzinach jak i w szkole. Takie wątki pojawiają się w wielu wypowiedziach młodych ludzi – na przykład Barbary i Lucjana.

Wydaje mi się, że tu jest jakiś temat tabu przez dorosłych. Dorośli tego w ogóle nie podejmują, nie patrzą na to poważnie, nie widzą (LUCJAN).

Nasi rodzice też są starej daty i twierdzą, że nie, temat tabu (BARBARA).

Zdaniem Leonarda, jest wiele ważnych tematów dotyczących związków, które mogliby poruszać nauczyciele prowadzący różne lekcje, jednak ponieważ przeważa stereotypowe postrzeganie związków młodzieży, takie zajęcia nie pojawią się w szkole.

Wciąż stereotyp przeważa i nauczyciele nie będą do tego poważnie podchodzić, wiedząc jakie są realia, gdzie to nie są tak naprawdę realia (LEONARD).

Kategoria 2: „To nie jest prawdziwa miłość”

Jak wynika z wywiadów, znaczącym przykrym doświadczeniem dla młodych ludzi było to, że spotykają się z przekonaniem społecznym, iż łącząca ich relacja nie jest oparta na miłości.

W 2018 roku zaczynam się w niej kochać. Ja mogę obiecać, że wiem co oznacza to uczucie. Dorośli mogą mówić nam, że nie wiemy co to oznacza (LEONARD).

Według Lary, takie przekonanie powoduje, że rodzice mogą zakazać spotykania się z partnerem/partnerką nie będąc świadomi, że będzie to wiązało się z utratą miłości i cierpieniem.

Tak naprawdę nie rozumieją naszych uczuć, nie pozwalają nam się spotykać z nimi, albo się umawiać, a nie wiedzą, jak naprawdę nas wtedy niszczą. To tak się myśli, że kurcze związki w tym wieku ta jaka to jest miłość, to nie jest żadna miłość. Mają po czternaście, piętnaście, szesnaści lat. Ale jednak to jest uczucie, którym się darzy tę drugą osobę i jednak, gdy tej osoby zabraknie, bo na przykład rodzice nie pozwalają, to jest straszne dla nas [...] Oni nie rozumieją, [...] że nawet jeśli to nie jest taka miłość, jaka miałyby to być, ale jednak ważna relacja i nie można zakazywać się spotykać z tą osobą, bo to niszczy tę drugą osobę i ten związek przede wszystkim, bo im rzadziej się spotyka, tym to prowadzi do rozkładu (LARA).

W swojej wypowiedzi Leonard podkreślił, że także nauczyciele nie wierzą, że uczucie miłości może łączyć parę nastolatków, a nie tylko osoby dorosłe.

Pani ma jakieś pojęcie, jak to może wyglądać, po tych rozmowach brać poważnie takie sytuacje, że nastolatek może się zakochać w nastolatce. Nauczyciel już to powinien wiedzieć, a jeżeli nie wie, to na pewno taki temat by mu uświadomił, że jest taka sytuacja (LEONARD).

Kategoria 3: „To nie potrwa zbyt długo”

W wypowiedziach młodych ludzi wyraźnie wyłoniło się doświadczenie oceniania ich relacji miłosnych jako nietrwałych, przelotnych, krótkotrwałych.

Wielokrotnie, dlatego wydaje mi się obserwując i jak ktoś inny mi mówi, rodzice często traktują te związki niepoważnie, on jest w związku, ale za dwa tygodnie nie będzie, dlatego pozwolić mu na to (LEOPOLD).

A wiele osób mówi, że jesteś dopiero w gimnazjum, na pewno to nie przetrwa (LUCYNA).

No, ogólnie jest takie zdanie, sprawdza się w wielu przypadkach, że młode związki długo nie przetrwają. Tak dużo osób mówi (BOGDAN).

Ze względu na powszechne przekonanie, że związki nastolatków nie mogą przetrwać zbyt długo, wiele osób było zaskoczonych, kiedy dowiadawali się, w jak trwałych relacjach są młodzi ludzie, którzy udzielali wywiadów.

My wierzymy, inni ludzie znajomi mówili, jak 13 lat, 14 przecież wy nie będziecie razem. [...] Teraz jak mamy 15, 16 lat, to każdy wow i w ogóle. Jak każdy się dowiaduje, ile jesteśmy razem, dwa lata, co dwa tygodnie, miesiące, nie dwa lata to jest takie wow, to powoli ludzie się przekonują jak słyszą, że jesteśmy razem od 13, 14

roku życia. Przeszliśmy ze sobą ten najgorszy czas dojrzewania, tego buntu i w ogóle (BARBARA).

Starsze osoby trochę negatywnie patrzą na związki młodych. Uważają to za takie przelotne zakochiwanie się. Nasza mama też tak na nas patrzyła na początku. Dopiero z czasem, gdy zobaczyła, że to trwa i trwa, to sama się przekonała, że to rzeczywiście jest coś poważnego i rzeczywiście było czymś poważnym. W czasie zerwania był ten czas, że wydawaliście jakieś zażalenia do siebie, to też było dobre. Marcin mi dokładnie wytłumaczył sposób, w jaki chciałby mi się oświadczyć, a my mamy tak mało czasu. Dla mnie to był szok, w ogóle nie brałam tego pod uwagę, on myślał już bardzo do przodu (TAMARA).

Teresa spotkała się także z opinią, że związki młodzieży są nie tylko krótkotrwałe, ale również tworzone tylko po to, żeby młody człowiek mógł uzyskać lepszy status w grupie rówieśniczej. Dorośli są więc przekonani, że relacje te są traktowane przez nastolatków instrumentalnie.

Zawsze jest trąbienie o seksie, że jesteś za młoda, że nie są dojrzały na to, że jest związek na dwa tygodnie, żeby się komuś pochwalić. Ale nie biorą pod uwagę tego, że mimo że to są młodzi ludzie, to mogą mieć jakieś uczucia wobec siebie. Tego wiek nie określa, tylko dojrzałość psychiczna powoduje jaki jest związek, czy jest ok, czy toksyczny i pod tym względem raczej rodzice powinni patrzeć (TERESA).

Kategoria 4: „Zaniedbasz przez to naukę!”

W wypowiedziach nastolatków pojawiały się wyraźne wątki dotyczące przekonania ich rodziców, że relacja z chłopakiem/dziewczyną spowoduje, że ich dzieci nie będą się przykładać do nauki, ich oceny pogorszą się, co z kolei może niekorzystnie zaważyć na ich przyszłości.

Na przykład, zdaniem Lucjana, związki młodych traktowane są jako takie, które odciągają ich od nauki, bo poświęcają więcej uwagi partnerowi/partnerce niż zajęciom szkolnym.

Myślę, że najczęściej spostrzega się tak, że nie wiem, że ktoś zawali naukę, że nie będzie się skupiał na tym co najważniejsze, bo skupia się na związku (LUCJAN).

W waszym wieku najważniejsza jest nauka, nie powinniście skupiać się na związkach, bo nie to jest teraz ważne (LUCJAN).

Leopold uważa, że z tego powodu dorośli utrudniają młodym ludziom kontakty uczuciowe.

Mam wrażenie, że ze strony wielu rodziców takie związki są utrudniane wręcz przez to, że powinno się poświęcić czas na naukę, a na związki przyjdzie czas, mimo że ten młody człowiek, nastolatek jest po prostu krzywdzony przez takie podejście rodziców. [...] Może to jest problem, że nie jest to pokazywane, że to początek takiego kształtowania uczuć do drugiej osoby, że jest to potrzebne i ważne moim zdaniem, i że tego po prostu nie ma według mnie, to jest bardzo krzywdzące dla tych związków, dla tych osób (LEOPOLD).

Lucjan podkreślał, że kiedy rodzice przekonali się, że ani on, ani jego dziewczyna nie mają problemów edukacyjnych – a wręcz przeciwnie, bardzo wysokie osiągnięcia – dopiero wówczas zaakceptowali ich związek.

W waszym wieku najważniejsza jest nauka, nie powinniście skupiać się na związkach, bo nie to jest teraz ważne. Ale właśnie ten pierwszy rok, dlatego mówię, że w tym roku to się jakby zaczęło zmieniać, bo zaczęliśmy tę drugą klasę, każdy widział, jak minął nasz pierwszy rok liceum. Moja dziewczyna skończyła pierwszą klasę liceum ze średnią 5.0 z czerwonym paskiem. Jak jej rodzice zobaczyli, że idzie to pogodzić, to zmienili też podejście do naszej relacji (LUCJAN).

Podobne doświadczenia miała Tatiana, której mama była przekonana, że jej córka zaniedba naukę przez to, że ma chłopaka. Jak podkreślała nastolatka, jej chłopak nie odciągał jej od nauki, lecz zawsze motywował do realizacji obowiązków szkolnych i frekwencji na lekcjach.

Spotkałam się, to jest bardzo irytujące, że od razu wszyscy zakładają, że jeżeli mam pierwszego chłopaka, jesteście w pierwszym związku oboje w sumie, to od razu nam szajba do głowy odbija, że jesteście zakochani i nic innego w głowie nie mamy. Moja mama, były bardzo długie rozmowy, żebyś nie zaniedbywała nauki, bo z moją przeprowadzką tutaj było trochę zamieszania, żeby nie zaprzepaściła tego dla chłopaka. No i z jednej strony to jest bardzo irytujące, bo akurat on jest osobą, że jeżeli ja się zastanawiam, czy mam się na coś uczyć, czy iść do szkoły, bo mi się nie chce, to on mówi idź, idź, chociaż sam się nie uczy za bardzo (TATIANA).

Dyskusja

Z wypowiedzi nastolatków wyłania się obraz doświadczanego braku akceptacji dla ich związków ze strony rodziców, nauczycieli i innych dorosłych. Wyłonione poprzez analizę treści kategorie wskazują, że zdaniem młodzieży dorośli odrzucają ich relacje miłosne, twierdząc, że nie są to „prawdziwe związki”, a to co ich łączy, to nie jest „prawdziwa miłość”. Jednakże, jak wska-

zują inne prowadzone badania, tworzenie związków intymnych w okresie adolescencji może opierać się na zaangażowaniu, miłości, namiętności i właśnie takiego scenariusza relacji poszukują młodzi ludzie. Jeśli nie czują, że łączy ich głębokie uczucie, to wiedzą, że ich relacja nie przetrwa (Jankowiak, 2023). Młodzież opisuje swoje najważniejsze związki jako charakteryzujące się nie tylko fizyczną intymnością, ale opieką, miłością, romantyzmem (Furman, Hand, 2006, s. 172) i silnym przywiązaniem (Bauman, Berman, 2005). Inne wyniki badań przynoszą wnioski, że atrakcyjność romantycznego partnera/partnerki w okresie dojrzewania wiąże się z pasją lub uczuciem miłości wykraczającym poza naturę seksualną, gdyż zawierają na przykład intymność i troskę. W miarę jak relacje te stają się długotrwałe, zazwyczaj wiążą się z zaangażowaniem i wyłącznością, a procesy przywiązania i opieki stają się coraz bardziej istotne (Brown i in., 1999, ss. 3-4). Ponadto, przekonania, z jakimi spotykają się adolescentki i adolescenti dotyczą tego, że ich związki nie mają szans na trwałość. Według nastolatków panuje bowiem powszechne przekonanie, że ich uczucie nie potrwa długo i relacja z pewnością wkrótce się rozpadnie. Warto podkreślić, że wśród uczestników i uczestniczek tego projektu wiele osób obecnie tworzy związki, które trwają już ponad półtora roku, a niektórzy młodzi ludzie planują wspólną przyszłość. Także wyniki innych badań potwierdzają, że relacje romantyczne w okresie adolescencji nie są tak przelotne, jak sądzono (Karney i in., 2007), a im starsze nastolatki, tym zazwyczaj dłużej są razem (Carver i in., 2003). Wyniki niniejszych badań potwierdzają więc, że istnieją stereotypowe przekonania na temat związków tworzonych przez adolescentów i adolescentki, gdyż z takimi właśnie przekonaniem spotykają się zakochani nastolatki.

Wyłonione kategorie wskazują, że silnym doświadczeniem młodzieży jest zaprzeczanie znaczenia relacji miłosnych, które są ich udziałem przez dorosłych. Warto podkreślić, że zaprzeczanie jako psychologiczny mechanizm obronny może stanowić nieświadomą strategię radzenia sobie z lękiem w bardzo różnych sytuacjach życiowych (Knox, 2007; Teufel i in., 2021; Brezinka i in., 1994). Należy więc przypuszczać, że dla osób dorosłych informacje o tym, że nastolatki zaczynają wchodzić w różne rodzaje relacji intymnych (miłosnych, seksualnych) wywołuje silny dystres. Z badań tych wynika, że rodzice komunikują nastolatkom głównie swój lęk o ich zaangażowanie edukacyjne. Jednak wydaje się, że obawy mogą dotyczyć także innych tematów, o których dorośli nie mówią wprost, na przykład eksploracji seksualności i ewentualnych negatywnych konsekwencji współżycia, takich jak choroby przenoszone drogą płciową czy nieplanowana ciąża (Jankowiak, 2019; Jankowiak, Gulczyńska, 2014). Jak podkreślają młodzi ludzie, rozmowy o związkach są często tabu nie tylko w rodzinie, ale także i szkole. Warto podkreślić, że wsparcie uzyskiwane od nauczycieli i rodziców jest ważnym

czynnikiem chroniącym przed różnymi problemami okresu dojrzewania, także na przykład przemocą na randkach (Jaskulska i in., 2022; Vives-Cases i in., 2021; Jankowiak i in., 2020). Z badań tych wynika jednak, że młodzi nie czują się wspierani przez ważnych dorosłych w obszarze swoich relacji miłosnych.

I choć, jak wskazują liczne badania naukowe, zmiany społeczno-kulturowe związane z funkcjonowaniem ludzi w relacjach intymnych powodują większą otwartość społeczeństw wobec osób tworzących różne, także nietradycyjne formy związków (Jankowiak, 2013; Jankowiak, Waszyńska, 2011; Kamp Dush i in., 2003; Peplau i in., 2004), to wydaje się, że dyskryminacja dotyka nadal nastolatków. Młodzież spotyka się bowiem z drwinami, dewaluowaniem ich relacji, a także z chęcią zniszczenia łączącej ich więzi wówczas, kiedy otrzymują zakaz spotykania się z chłopakiem/dziewczyną. Wydaje się, że jest to kolejny przejaw aduptyzmu, a więc dyskryminacji doświadczanej przez młodych ludzi ze względu na swój wiek.

Konkluzja

Z doświadczeń nastolatków, które opisywali w wywiadach, wyłania się obraz stereotypowego postrzegania ich związków jako nietrwałych i nie opierających się na prawdziwej miłości, a więc nie będących „prawdziwymi” relacjami uczuciowymi. Młodzież walczy także z przekonaniem rodziców, że ich zaangażowanie w relacje romantyczne zagrozi ich ścieżce edukacyjnej. Uzyskane wyniki wskazują na znaczenie podejmowania działań mających na celu zwiększanie świadomości społecznej na temat roli związków intymnych w rozwoju nastolatków oraz wspierania młodych ludzi w tym ważnym dla nich obszarze funkcjonowania społecznego.

Wkład autorów

Autor deklaruje samodzielny wkład w powstanie pracy.

REFERENCES

Opracowania

- Bauman, L.J., Berman, R. (2005). *Adolescent Relationships and Condom Use: Trust, Love and Commitment*. *AIDS and Behavior*, 9(2), 211-222
- Bohner, G., Wanke, M. (2004). *Postawy i zmiany postaw*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne
- Brezinka, C., Brezinka, C., Biebl, W., Kinzl, J. (1994). *Denial of pregnancy: obstetrical aspects*. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, 15(1), 1-8
- Brown, B.B., Feiring, C., Furman, W. (1999). *Missing the love boat: why researchers have shied away from adolescent romance*. W: W. Furman, B.B. Brown, C. Feiring (red.), *The Development of Romantic Relationships in Adolescence*. Cambridge: Cambridge University Press
- Carver, K., Joyner, K., Udry, J.R. (2003). *National Estimates of Adolescent Romantic Relationships*. W: P. Florsheim (red.), *Adolescent Romantic Relations and Sexual Behavior: Theory, Research and Practical Implications* (ss. 23-56). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Cavanagh, S. (1997). *Content analysis: concepts, methods and applications*. *Nurse Researcher*, 4, 3, 5-16
- Collins, W.A., Madsen, S.D. (2006). *Personal Relationships in Adolescence and Early Adulthood*. W: A.L. Vangelisti, D. Perlman (red.), *The Cambridge Handbook of Personal Relationships* (ss. 191-209). Cambridge: Cambridge University Press
- Cooksey, E.C., Mott, F.L., Neubauer, S.A. (2002). *Friendships and early relationships: Links to sexual initiation among American adolescents born to young mothers*. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 34, 118-126
- Delgado, M. (2016). *Community Practice and Urban Youth. Social Justice Service-Learning and Civic Engagement*. Taylor & Francis
- Desai, M. (2010). *A Rights-Based Preventative Approach for Psychosocial Well-Being in Childhood*. Springer Science + Business Media
- Erikson, E.H. (1997). *Dzieciństwo i społeczeństwo*. Poznań: Dom Wydawniczy Rebis
- Flick, U. (2012). *Projektowanie badania jakościowego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Furman, W., Hand, L. (2006). *The slippery nature of romantic relationships: issues in definition and differentiation*. W: A. Booth, A.C. Crouter (red.), *Romance and Sex in Adolescence and Emerging Adulthood: Risks and Opportunities*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Furman, W., Shaffer, L. (2003). *The Role of Romantic Relationships in Adolescent Development*. W: P. Florsheim (red.), *Adolescent Romantic Relations and Sexual Behaviour: Theory, Research and Practical Implications* (ss. 3-22). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Gibss, G. (2011). *Analizowanie danych jakościowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Giordano, P.C., Manning, W.D., Longmore, M.A. (2006). *Adolescent Romantic Relationships: An Emerging Portrait of Their Nature and Developmental Significance*. W: A. Booth, A.C. Crouter (red.), *Romance and Sex in Adolescence and Emerging Adulthood: Risks and Opportunities* (ss. 127-150). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Hsieh, H.-F., Shannon, S. (2005). *Three Approaches to Qualitative Content Analysis*. *Qualitative Health Research*, 15, 1277-1288

- Jankowiak, B. (2013). *Nieformalne związki jedno i dwupłciowe jako alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego. Analiza jakości i stabilności relacji*. *Studia Edukacyjne* 26, 155-170
- Jankowiak, B. (2017a). *Zachowania ryzykowne współczesnej młodzieży. Studium teoretyczno-empiryczne*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM
- Jankowiak, B. (2017b). *Adultery – uprzedzenia przeciwko młodym ludziom*. *Studia Edukacyjne*, 46, 297-305
- Jankowiak, B., Waszyńska K. (2011). *Współczesne formy życia partnerskiego. Analiza jakości i trwałości relacji*. *Nowiny Lekarskie*, 5, 358-366
- Jankowiak, B., Gulczyńska, A. (2014). *Wczesna inicjacja seksualna młodzieży – przyczyny i konsekwencje*. *Kultura – Społeczeństwo – Edukacja*, 1(5)
- Kamp, Dush C.M., Cohan, C.L., Amato, P.R., *The Relationship Between Cohabitation and Marital Quality and Stability: Change Across Cohorts?* *Journal of Marriage and Family*, 2003, 65
- Karney, B.R., Beckett, M.K., Collins, R.L., Shaw, R. (2007). *Adolescent Romantic Relationships as Precursors of Healthy Adult Marriages. A Review of Theory, Research, and Programs*. RAND Corporation
- Knox, J. (2007). *The fear of love: the denial of self in relationship*. *Journal of Analytical Psychology*, 52(5), 543-563
- Kurdek, L.A., (2008). *Change in Relationship Quality for Partners From Lesbian, Gay Male, and Heterosexual Couples*. *Journal of Family Psychology*, 22, 5
- Lewinson, D.J. (1986). *A conception of adult development*. *American Psychologist*, 41, 1
- Merriam, S.B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: CA: Jossey-Bass
- Patton, M.Q. (1994). *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage
- Peplau, L.A., Venegas, R.C., Miller Campbell, S., (2004). *Gay and lesbian relationships*. W: M.S. Kimmel, R.F. Plante (red.), *Sexualities. Identities, behaviors and society*. New York: Oxford University Press
- Soroko, E. (2009). *Wywoływanie autonarracji w badaniach psychologicznych. Ocena (auto)narracyjności wypowiedzi*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM
- Stake, R.E. (2009). *Jakościowe studium przypadku*. W: N.K. Denzin, I.S. Lincoln (red.), *Metody badań jakościowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Teufel, M., Schweda, A., Kohler, H., Musche, V., Fink, M., Weismüller, B., ... Bäuerle, A. (2021). *Corona doubt and scepticism: repression and denial as psychological defence mechanisms to process distress?* *Journal of Public Health*, 43(3), e520-e522
- Tracy, J.L., Shaver, P.R., Albino, A.W., Cooper, M.L. (2003). *Attachment Styles and Adolescent Sexuality*. W: P. Florsheim (red.), *Adolescent Romance and Sexual Behavior: Theory, Research, and Practical Implications* (ss. 137-159). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers

Źródła internetowe

- Collins, W.A. (2003). *More than Myth: The Developmental Significance of Romantic Relationships during Adolescence*. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1-24. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.1301001>
- Jankowiak, B.A. (2023). *Związki intymne młodzieży. Studium teoretyczno-empiryczne*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM; <https://doi.org/10.14746/amup.9788323242055>
- Jankowiak, B.A., Jaskulska, S., Sanz-Barbero, B., Ayala, A., Pyżalski, J., Bowes, N., De Claire, K., Neves, S., Topa, J., Rodríguez-Blázquez, C., Davó-Blanes, M.C., Rosati, N., Cinque, M., Mocanu, V., Ioan, B., Chmura-Rutkowska, I., Waszyńska, K.M., Vives-Cases, C. (2020). *The Role of School Social Support and School Social Climate in Dating Violence*

- Victimization Prevention among Adolescents in Europe*. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17, 1-13; <https://doi.org/10.3390/ijerph17238935>
- Jankowiak, B.A., Jaskulska, S., Sanz-Barbero, B., Waszyńska, K.M., Claire, K.D., Bowes, N., Silva, E., Neves, S., Albaladejo-Blázquez, N., Pyżalski, J., Chmura-Rutkowska, I., Vives-Cases, C. (2021). *Will I Like Myself If You Hurt Me? Experiences of Violence and Adolescents' Self-Esteem*. Sustainability, 13, 1-16; <https://doi.org/10.3390/su132111620>
- Jaskulska, S., Jankowiak, B.A., Sanz-Barbero, B., De Claire, K., Bowes, N., Silva, E., Neves, S., Albaladejo-Blázquez, N., Pyżalski, J., Waszyńska, K.M., Chmura-Rutkowska, I., Vives-Cases, C. (2022a). *Will You Make Me Happy? The Role of Dating and Dating Violence Victimization in Happiness Among Adolescents in Europe*. Journal of Happiness Studies, 23, 3693-3712; <https://doi.org/10.1007/s10902-022-00564-9>
- Jaskulska, S., Jankowiak, B.A., Pérez-Martínez, V., Pyżalski, J., Sanz-Barbero, B., Bowes, N., De Claire, K., Neves, S., Topa, J., Silva, E., Mocanu, V., Dascalu, C., Vives-Cases, C. (2022b). *Bullying and Cyberbullying Victimization and Associated Factors among Adolescents in Six European Countries*. Sustainability, 14, 1-14; <https://doi.org/10.3390/su142114063>
- Putri, D.A., Yuniarti, K.W., Minza, W.M., Riyono, B. (2021). *How Balinese Adolescents Perceived Romantic Relationship*. Journal of Family Sciences, 5(2), 71-91; <https://doi.org/10.29244/JFS.V5I2.31644>
- Vives-Cases, C., Sanz-Barbero, B., Ayala, A., Pérez-Martínez, V., Sánchez-Sansegundo, M., Jaskulska, S., Antunes das Neves, A.S., Forjaz, M.J., Pyżalski, J., Bowes, N., Costa, D., Waszyńska, K.M., Jankowiak, B.A., Mocanu, V., Davó-Blanes, M.C. (2021). *Dating Violence Victimization among Adolescents in Europe: Baseline Results from the Lights4Violence Project*. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18, 1-11; <https://doi.org/10.3390/ijerph18041414>